

GPP Training toolkit

Vajaduste hindamine

KHRI õppevahend

Moodul 1
Sissejuhatus

Moodul 2
Strateegilised küljed

Moodul 3
Õiguslikud küljed

Moodul 4
Vajaduste hindamine

Moodul 5
Ringhanked

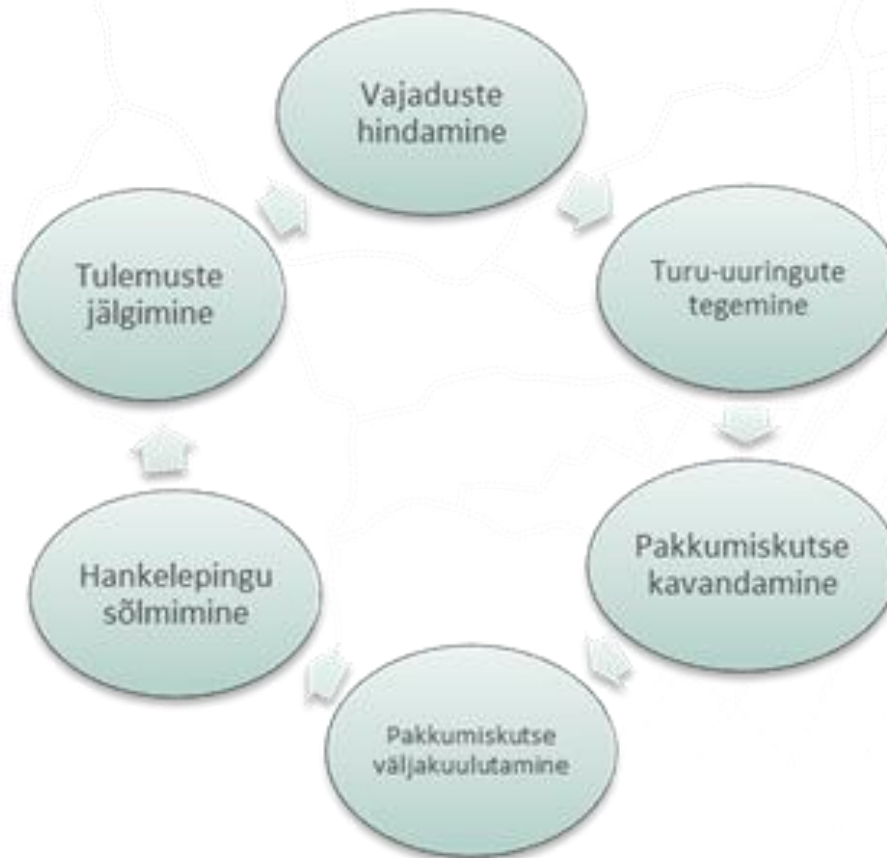
Moodul 6
Turu kaasamine

Mooduli 4 sisu

1. Mida tähendab vajaduste hindamine?
2. Kasutajatega konsulteerimine
3. Vajaduste avaldus
4. Mida me hangime?
5. Kellele me hangime?
6. Kui palju me hangime?
7. Kuidas me hangime – paindlikud lepingud
8. Lisamaterjalid

KHR hankemenetluse ring

Esimene etapp on vajaduste hindamine

Mida tähendab vajaduste hindamine?

- KHR ei tähenda ainult keskkonnaalaselt eelistatavate kaupade või teenuste hankimist, vaid avaliku sektori hangete üldmõju vähendamist.
- Üks lihtsamaid viise selleks oleks vähendada kaupade, teenuste ja ehitustööde nõudlust.
- Vajaduste hindamise eesmärk on
 1. vältida tarbetuid hankeid;
 2. tagada, et see, mis hangitakse, vastaks vajadustele;
 3. kujundada hanked ja lepingud nii, et need võimaldaksid paindlikkust pikema aja jooksul.

Mida tähendab vajaduste hindamine?

Vajaduste hindamine võib potentsiaalselt **säästa raha ja ressursse** ning seetõttu on see tähtis hanke-eelne etapp.

See võib nõuda organisatsioonis **mõtteviisi muutmist**, mõeldes hangitud ühikute arvu asemel sellest, kuidas saaks vajadusi säästvalt täita.

Näited

Vajaduste hindamine võib mõjutada hanke tulemusi:

- kohalik omavalitsus otsustab uue mööbli ostmise asemel seda **parandada**;
- ministeerium ostab **vähem** lauaarvuteid, sest osa töötajatest eelistab töötada sülearvutiga;
- kool sõlmib toitlustusteenustele **paindliku lepingu**, et pakutav toidukogus vastaks igapäevasele õpilastele arvule.

Kasutajatega konsulteerimine

Kauba, teenuse või ehitustöö **kasutajad** ei ole enamasti need, kes selle hangivad.

- Hangitava kasutajad võivad olla hankiva organisatsiooni sisesed või välised (nt kodanikud, õpilased).
- Selleks, et tagada hangitava vastavus kasutajate vajadustele, tuleb nendega konsulteerida.
- See peaks toimuma enne hanke algust ja võib jätkuda hankemenetluse või lepingu täitmise etapi jooksul.

Kasutajatega konsulteerimine

Tarbetute või sobimatute hangete vältimiseks võib enne hanke alustamist kasutada mõnda järgmistest võtetest:

- **küsitlus või veebiuuring**, et teha kindlaks kasutajate vajadused ja eelistused;
- praeguste kasutusviiside **jälgimine ja analüüs**;
- **läbivaatuse ja kavandamise koosolek**, kuhu on kutsutud kõik asjaomased sidusrühmad;
- kasutajate kutsumine **tarnijate esitlustele**, mida korraldatakse esialgse turu-uuringu osana

Miks me hangime – vajaduste avaldus

- Enne pakkumiskutse väljakuulutamist peab hanke põhjus olema selge (mitte see, et „ostsime selle eelmisel aastal“).
- Vajaduse peaks saama esitada kokkuvõtlikult lihtsas avalduses, mis näitab, kas arvesse on võetud ka hanke alternatiive, näiteks:
 - ressursside jagamine (nt koosolekuruumid või seadmed)
 - parandamine või täiendamine (nt mööbel, arvutid)
 - liisimine või rentimine ostmise asemel (nt sõidukid)
- See avaldus võib olla kasulik ka hanke **ärilise põhjenduse** jaoks.

Vajaduste avalduse näide

„Ministeerium on teinud kindlaks, et 12 koosoleku-ruumi jaoks on vaja kuus nutiekraani. Need ekraanid hõlbustavad veebikonverentside pidamist ja vähendavad dokumentide printimise vajadust.

Kasutajatega konsulteerimise tulemusel selgus, et korraga toimub kuni kuus koosolekut, kus kasutatakse ekraane.

Olemasolevad projektorid tarbivad palju elektrit ja on sageli rikkis.

Ministeerium kaalub ekraanide liisimist teenuselepingu alusel.“

Mida me hangime – lepingu ese

- Vajaduste hindamine ja kasutajatega konsulteerimine aitavad määratleda **lepingu eset**.
- Näiteks, tuginedes vajaduste avaldusele võib lepingu pealkirjaks olla „energiatõhusate nutiekraanide tarne“
- See teatab turule, mida te hangite, sisaldades järgmist:
 1. kas tegemist on **kauba, teenuse** või **ehitustööga**;
 2. lepingu **pealkirja** ja **lühikirjeldust**;
 3. asjaomaseid **CPV koode** (ühtne riigihangete klassifikaator, vajalik Euroopa Liidu Teataja hanke korral).
- Lepingu ese on tähtis, sest see määrab kindlaks rakendatavate keskkonnahoidlike kriteeriumite kohaldamisala.

Mida me hangime – tehniline kirjeldus

- Vajaduste hindamine aitab valida kõige asjakohasema tehnilise kirjelduse – funktsionaalsete nõuete või standardite põhjal.
- Väldib „kopeeri ja kleebi“ lähenemisviisi.
- Nagu vajaduste avalduski, peaks tehniline kirjeldus olema keskkonnaalastel kaalutlustel vaidlustatav ja liigse piiravuse vältimiseks võimaldama VKEdel konkureerida jne.

Tulemustel/väljundil põhinev tehniline kirjeldus

- Tulemustel või väljundil põhinev tehniline kirjeldus kirjeldab pigem vajadust, mida soovite hankega täita, mitte ei kirjuta ette, kuidas seda teha.
- See lubab tarnijatel määrata kindlaks kõige tulemuslikuma ja tõhusama viisi selle vajaduse täitmiseks ning pakkuda keskkonnale kasulikke innovatiivseid lahendusi.

Näide: määrake kindlaks kontori valgustusvajadused luumenites, mida on erineval ajal erinevates ruumides vaja, mitte valgustite arvu ega võimsust (W).

Kellele me hangime – ühishanked

- Ühishanked võivad säästa ressursse ja tekitada **suurema nõudluse** keskkonnahoidlikele toodetele ja teenustele.
- Vajaduste hindamise juures kaaluge, kas mõni järgmistest on asjakohane.
 1. Kas saaksite teha hanke **olemasoleva** raamistiku või lepingu alusel?
 2. Kas saate **koostada** raamistiku või hankelepingu, mida hakkavad ka teised kasutama?
 3. Kas saate teha **ühishanke** ühe või mitme teise asutusega?

Näide

Ministeerium, kes hangib ainult 6 nutiekraani, ei suuda tõenäoliselt mõjutada turgu energiatõhusamaid mudeleid pakkuma.

Kui aga luuakse kõiki ministeeriumeid esindav raamistik, võib turg soodsamalt reageerida, pakkudes tõhusamaid või innovaatilisi tooteid. Suurema koguse korral võivad ka hinnad olla konkurentsivõimelisemad.

Teiste ministeeriumidega tuleks konsulteerida, et leping või raamistik vastaks kindlasti nende vajadustele.

Kui palju me hangime?

- ELT hangetes on vaja üldkogust või kohaldamisala ette hinnata (nt 50–70 ühikut kolme aasta jooksul).
- See ei tähenda lepingulist kohustust seda kogust osta.
- Vajaduste hindamine võib aidata hinnata reaalselt kogust või vahemikku, seda ületamata.
- See kehtib nii teenustele ja ehitustöödele kui ka kaupadele.

Näited

- Uue kontorihoone **suurus** peaks põhinema kasutajate praegustel vajadustel ja prognoositaval kasvul, võttes arvesse kodus töötamise, töölaua jagamise jm suundumusi;
- Tänavapuhastusteenuse **sagedus** peaks põhinema vaatlustel ja piirkonna analüüsil, võttes arvesse jäätmete vähendamise ja ringlussevõtu algatusi;
- Printerite **arv** peaks põhinema praegustel kasutusnäitajatel, võttes arvesse printimise kavapärast haldust selle vajaduse vähendamiseks. Teatud juhtudel võib olla tõhusam omada vaid mõnda suuremat printerit paljude väikeste asemel.

Kuidas me hangime – paindlikud lepingud

- Lepingud ja raamistikud kehtivad tavaliselt mitu aastat ja selle aja jooksul võivad vajadused muutuda.
- Lepingutingimused peaksid olema piisavalt paindlikud, et võimaldada muuta kogust, sagedust jne.
- Need võivad sisaldada ka „**parima kättesaadava tehnoloogia**“ või „**pideva arendamise**“ klauslit keskkonnaalase innovatsiooni edendamiseks.
- **Raamlepingud** on eriti head hangete paindlikkuse jaoks, sest võimaldavad sõlmida mitu lepingut kogu hankemenetlust läbimata (st koguseid/sagedust saab muuta ning võimalikke edaspidiseid vajadusi ei pea algsesse lepingusse lisama).
- Väldi takerdumist **konkreetsete koguste** hankimisse. Alguses võivad need küll tunduda soodsad, aga liigsete koguste keskkonnamõjud selguvad peagi, kui vajadused muutuvad.

Näited

- kirjatarvete igapäevased tarned võivad soodustada liigset tarbimist → **taga tarnete koondamine ja vastavus tegelikule vajadusele erinevatel aegadel**
- igapäevane puhastusteenus ei pruugi olla hoone kõigis osades vajalik → **hinda regulaarselt tegelikku puhastusvajadust ja kohanda lepingut vastavalt**
- kooli toitlustusleping peaks järgima iga päev kohalviibivate õpilaste arvu → **vajalik on süsteem kohalolust teatamiseks**

KHRI lepingu arukas koostamine eeldab paindlikkust, et kogused oleksid alati **„täpselt parajad“**.

Näited

Haapsalu – linnastaadionile uue kunstmurukattega jalgpalliväljaku ehitamine kasutusrendi põhimõttel

- Kasutusrent säästab jalgpalliklubi või omavalitsust vajadusest käia uue väljaku eest välja kopsakas rahasumma ning tegeleda ise väljaku hooldusega
- Igakuised rendimaksud on ühtlaselt jaotatud kogu lepinguperioodi peale ning need sisaldavad ka regulaarset väljaku hooldust kaasaegse tehnikaga.
- Samuti hõlmab kuutasu muru hilisemat utiliseerimist, mis ei ole sugugi odav – täismõõtudes jalgpalliväljaku puhul on vaja ümber töödelda 250-300 tonni erinevaid materjale

<https://sport.err.ee/864001/haapsalu-sai-uee-kunstmurukattega-jalgpallivaljaku>

Näited

Rotterdam - Säätlik, tarbijale-suunatud transporditeenus

- Igapäevaselt 30 000 erivajadustega liiklejat
- 13 kohtumist 9 kuu jooksul, sh esimesed 5 keskendusid lõpptarbijate vajadustele ja kohtumistel osalesid ka lõpptarbijate esindajad

https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue_85_Case_Study_164_Rotterdam.pdf

Malmö - ringmajanduse põhimõtteid rakendav mööblihange

- Malmö linnal on 26 000 töötajat
- Keskne osa – kasutajate käitumise muutmine - prioriteetide nimekiri kasutajatele

https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/news_alert/Issue_88_Case_Study_169_Malmo.pdf

Lisamaterjalid

[Innovatiivsete hangete juhend](#) (2018)

[Procura+ käsiraamat](#)
(3. väljaanne, 2016)

[Keskkonnahoidlik ostmine](#)
(3. väljaanne, 2016)

[Ringhangete juhend](#) (2017)

[Heade tavade näited](#)

KHRI tugiteenus

KHRI teemal abi saamiseks võtke ühendust ELi tasuta [tugiteenusega](#)

Kontakt:

Sandra Oisalu (Balti Keskkonnafoorum)
Sandra.oisalu@bef.ee

Kai Klein (Balti Keskkonnafoorum)
kai.klein@bef.ee

The training programme was delivered under Contract Nr. 090202/2021/860799/SER/ENV.B1 between the European Commission and ICLEI – Local Governments for Sustainability

Toolkit developed for the European Commission by ICLEI – Local Governments for Sustainability

Module Author: ICLEI – Local Governments for Sustainability

Owner, Editor: European Commission, DG Environment, 2019

Photos: courtesy of Pixabay.com under Creative Commons CCO

Disclaimer: This toolkit is an indicative document of the Commission services and cannot be considered binding to this institution in any way. Neither the European Commission nor any person acting on behalf of the Commission is responsible for the use that might be made of the information in this document.